

ERMENİ İLİŞKİLERİ KONULU ULUSLAR ARASI BİLGİ ŞÖLENİ BİLDİRİLERİ

Berna, Türkođan, 21. Yüzyıla Girenken Tarihe Dostça Bakış: Türk-Ermeni İlişkileri, Atatürk Araştırma Merkezi Yayınları, Ankara 2000, VI+315 s.

Atatürk Kültür, Dil ve Tarih Yüksek Kurumuna bağlı Atatürk Araştırma Merkezi Başkanlığınca, 6 Ekim 1999 tarihinde, “21.Yüzyıla Girenken Tarihe Dostça Bakış:Türk-Ermeni İlişkileri Uluslar Arası Bilgi Şöleni” İğdir’da yapıldı.

İğdir Ticaret Meslek Lisesi Konferans Salonu’nda düzenlenen Bilgi Şöleni üç oturum halinde gerçekleştirildi.

Prof.Dr.Yaşar Sütbeyaz’ın başkanlığında yapılan I.oturumun başkan yardımcısı ise Doç.Dr. Esin Dayı idi. Konuşmacılar, Prof.Dr.Erich Feigl “Ağrı Dağı ve İğdir Açısından Dostlara Dostça Bakış”, Prof.Dr.Cevat Başaran “Hak Mehmet Öncesi Toplu Mezar Kazılarına Bakış”, Prof.Dr.Mehlika A.Kaşgarlı “Haçlı Seferleri ve Ermeniler”, Yard.Doç.Dr.Erol Kürkçüođlu “Orta Çađda Bizans ve İran’ın Ermeni Siyaseti”, Yard.Doç.Dr.Mehmet İnbaşı “XVI. Yüzyılda Kayseri ve Civarında Ermeniler”ve Doç.Dr.Şükür Memmedov “Ermenilerin Türkiye ve İran’dan Göç Ettirilmeleri Politikası” başlıklı bildirimleri sundular.

Öğleden sonra devam eden II.oturumun başkanlığını Prof.Dr.İsa Habibbeyli ve Yard.Doç.Dr.Erol Kürkçüođlu yaptılar. Bu oturumda, Prof.Dr.Stefano Trinchese “Italy and Turco-Armenian Relations”, Dr.Erdal İlter “Taşnak Partisi’nin Ermeni İsyanlarındaki Rolü”, Doç.Dr.Cafer Gulı Mirzayev “Andranik’in Nahçıvan’daki Vahşetleri”, Doç.Dr.Ali Yusifov “Nahçıvan Şehrinde Ermeni Mezalimi”,

Doç.Dr.İsmail Hacıyev “*Moskova ve Kars Antlaşmalarında Nahçıvan*”ve Dr. Hüsamettin Yıldırım “*Türk-Ermeni İlişkilerinde Ermenilerden İtirafılar*” başlıklı bildirimlerini sundular. Prof.Dr.Yaşar Akbıyık, “*Haçın ve Zeytun Ermeni Meselesi'nin Çözümü*” başlıklı bildirisini gönderdiği bilgi şölenine katılamadı.

Daha sonra Prof.Dr.İsa Habibbeyli “*Azerbaycan Kaynaklarında Ermenilerin Yaptıkları Katliamlar*”, Doç.Dr.İmam Caferov “*Ebedî Seyahatnamelerde Ermeni Meselesi*”, Prof.Dr.Enver Konukçu “*Sürmeli'de Eçmiyadzin Kutsal Kilisesi ve Aras Yakınlarındaki Hak Mehmet Köyü Olayı*”, Prof.Dr.Abdüsselam Uluçam “*Doğu Anadolu Mimarisinde Türk-Ermeni Kültür İlişkileri*”ve Prof.Dr. Mehmet Saray “*Ermeniler Yol Ayrımında*” başlıklı konuşmalarını yaptılar. Bilgi şöleni, tartışma ve değerlendirme bölümleri ile sona erdi.

Şölene katılan yerli ve yabancı bilim adamlarının bildirimleri, Atatürk Araştırma Merkezi Uzmanı Berna Türkdoğan tarafından yayına hazırlandı.

21.Yüzyıla Girerken Tarihe Dostça Bakış: Türk-Ermeni İlişkileri Uluslar Arası Bilgi Şöleni Bildirimleri kitabının ön söz yazısında Atatürk Araştırma Merkezi (Eski) Başkanı Prof.Dr. Azmi SÜSLÜ'nün “*yeni bin yıla girerken bu yüzyılın dünyaya barış getirmesi*” dileğiyle başladığı sözleri “*bir milyon insan Ermenilerce hunharca katledilmiştir*” şeklinde devam etmektedir.

Iğdır Valisi Sayın Şemsettin Uzun'un “*Iğdır Soykırım Anıt Müzesi*” açış konuşması (s.1-4) 'nda, Lübnan'ın Beyrut şehrinde Antilyas yöresi Bikfaya manastırı yanında açılan *Katliam Anıtı*, Beyrut'taki eski *Katliam Anıtı*, Beyrut Antilyas Katoğikosloğu'ndaki *Ölümler Anıt-Katedrali*, Ermenistan'da *1915 Ölümler Anıtı*, Ermenistan'da *Serdarabat Anıtı*, Sovyet Ermenistan'da *Sasunlu Davut Heykeli*, Ermenistan'da Eçmiyazın'de *Şehitler Dikilitaşı*, ABD'nin Montabello şehrinde Talat Paşa'nın katili *Sagomen Talyeryon* adına yapılan anıt, Şam'da *Katliam Anıtı*, Birleşik Arap Cumhuriyeti'nin İskenderiye şehrindeki *Katliam Anıtı*, Fransa'nın Marsilya şehrinde *Katliam Anıtı*, Paris'te *Katliam Anıtı*, Brezilya'nın Sao Paulo kentinde *Katliam Anıtı*, Bulgaristan'ın Filipe kentinde *Ölümler Anıtı*, İtalya'nın Venedik kentinde *Katliam Dikilitaşı* ve Kuzey Kıbrıs'ta bir kilisenin bahçesindeki *Katliam Taşı*, 1997'de satın

alınarak sözde Ermeni soykırımına adanan San Fransisco'daki şehrin sembolü olan *Haç Anıtı*, 1997'de Marsilya-La Clotat şehrinde, şehir meclisi tarafından yaptırılan ve sözde soykırımı anlatan *24 Nisan 1925 Anıtı*, 1998'de Montreal'da belediye tarafından sözde Ermeni ve Kürt soykırımlarına atfedilen ve tüm soykırımları kınanmak amacıyla diktirilen *Anıt*, 1998'de Brüksel'de Exelles Belediyesi tarafından Henry Michaux meydanına dikilen sözde soykırım *Anıtı*, 1999'da Avustralya-New South Wales'te Eyalet Parlamentosununun 17 Nisan 1999 tarihinde almış olduğu sözde soykırımı tanıma kararının yazılı olduğu ve parlamentodaki milletvekillerinin yemekhane girişine yerleştirilen *Plâket* gibi dünyanın yaklaşık 20 yerinde sözde soykırım anıtlarının yaptırıldığını belirterek Türkiye Cumhuriyetinin haklı davasının dünya platformunda anlatılamamış olduğunu vurgulamıştır.

Anıt-Müzenin mimarı Prof.Dr.Cafer A.Giyasi'nin "*Iğdır Soykırım Anıt ve Müzesi*" adlı konuşması(s.5-9)'nda 24-26 Nisan 1995 tarihlerinde Iğdır'da düzenlenen "*Tarihî Gerçekler ve Ermeniler*" konulu uluslar arası bilgi şöleninden söz ederek Anıt-Müzenin "*Iğdır İli ve İlçelerini Kalkındırma Vakfı*" tarafından yaptırıldığını belirterek öncelikle toplu şekilde katledilmiş, mezarları olmayan şehitlerimizin yüce türbesi olduğunu, bu kutsal türbeyi ziyaret eden herkes, zaman zaman unuttuğumuz şehitleri hatırlayacak, soykırım seviyesine ulaşan faciamızın nedenlerini araştırılmaya çalışılması gerektiği üzerinde durulmuştur.

Prof.Dr.Erich Feigl "*Ağrı Dağı ve Iğdır Açısından Dostlara Dostça Bakış*" adlı bildirisini (s.11-21)'nde 35 yıl önce bu yöreye yaptığı ziyareti ve anıları üzerinde duruluyor. Prof.Dr.Erich Feigl'in şu sözleri, Bilge Dergisi 29.sayıdaki "**Ermeni-Türk İlişkisinde Türk Halk Edebiyatının Etkileri**" başlıklı yazımdaki Ermenilerin kullanılmaya müsait bir toplum olduğuna dair sözlerimi desteklemektedir:

"Benim nazarımda, bölgedeki yüksek tansiyon ve tüm insanları, Hristiyanlar dâhil fakat bu husus Müslümanları etkileyen kötü neticelerin başlıca sorumluları bu misyonerlerdi. Bu Amerikan misyonerler, Rus ajanları yardımları ile, Ermenileri kıskırtmışlardı. Misyonerler, Ermenileri şehitler veya kurbanlık koyunlar, Ruslar ise (Lenin'in bir sözüne göre) faydalı aptallar olarak görüyorlardı."

Atatürk Üniversitesi Arkeoloji Ana Bilim Dalı Başkanı Prof.Dr.Cevat Başaran'ın "*Hakmehtem Öncesi Toplu Mezar Kazılarına Bakış*" adlı bildirisini (s.23-28)'nde, bugüne kadar bölgede yapılan Iğdır-Oba köyü toplu mezar kazısı, Erzurum-Alaca köyü toplu mezar kazıları, Erzurum-Dumlu Yeşilyayla köyü toplu mezar kazısı, Van-Zeve toplu mezar kazısı, Kars-Subatan toplu mezar kazısı ve Erzurum-Pasinler Tımar köyü toplu mezar kazısından ayrıntılı bilgi veriliyor. 1915-1919 tarihlerinde yaşlı, kadın, çocuk demeden katledilen Türklere ait çok sayıda toplu mezar tespit edilmesi, Ermeni çeteleri tarafından gerçekleştirilen vahşeti doğrulayan tarihi belgelerdir.

Sorbonne Üniversitesi emekli öğretim üyesi Prof.Dr.Mehlika (Aktok) Kaşgarlı'nın "*Haçlı Seferleri ve Ermeniler*" adlı bildirisini(s.29-36)'nde Haçlı Seferlerindeki Ermenilerin rolüne değindikten sonra sözlerini "*Ermeniler, ihanetleri, cinayetleri, toplu katliamları, özellikle I.Dünya Savaşı işgal kuvvetleri arasında yer alan Fransız işgal kuvvetlerinin iç güvenliğini Ermenilere verdiği sürede işledikleri toplu katliamlar, soykırımlar, işkenceler, (...) çocukları zevkle katletmeler, dolayısıyla Papalıktan esinlenerek bu insanlık suçlarını itiraf ederek Türklere özür dilemelidirler*" diye tamamlıyor.

Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Öğretim Üyesi ve Rus Dili ve Edebiyatı Bölüm Başkanı Yard.Doç.Dr.Erol Kürkcüoğlu "*Orta Çağ'da Bizans ve İran'ın Ermeni Siyaseti*" adlı bildirisini (s.37-46)'ne Rusların ünlü tarihçilerinden Kavkaz adlı eserin yazarı V.L.Veliçko'nun Ermeni siyasetini tanımladığı şu sözleriyle başlıyor:

"Ermeniler tarih boyunca devamlı surette efendilerini değiştirmişlerdir. Roma, Bizans, İran, Rus, İngiliz, Fransız, Türk... Tarih sahnesine yeni yeni efendi çıktığında, Ermeniler eski efendilerine isyan etmişler ve Ermeniler kendi efendilerini sistemli olarak satmışlardır."

Ermenilerin tarihî, siyasî ve millî şahsiyetten mahrum bir toplum oldukları bu ifadede de anlaşılmaktadır. Demek ki Ermenilerin, şu andaki efendilerini, yeni bir efendi bulunca satmayacağını düşünmek ahmaklık olacaktır.

Erol Kürkcüoğlu, bildirisini Prof.Dr.Abdurrahman Küçük'ün

A.Ü.İlâhiyat Fakültesi Dergisinde yayımlanan “*Belgelerin Işığında Türk- Ermeni Münasebetlerine Genel Bir Bakış*” adlı makalesinden şu paragrafla noktalyor:

“*Türkler, Ermenilerin imdadına yetişmemiş olsaydı, hâkim milletler onları içlerinden eritip yok edeceklerdi. Şayet onları bugüne getiren ‘Millî Kiliseleri varsa, yeryüzünde Ermeni mevcutsa, bunu Türklerin müsamahasına, hoşgörüsüne borçludurlar. Türkler, Ermenilere ve onların dinî inanışlarına Yahudi, Rum ve diğer Hristiyan azınlıklara olduğu gibi sahip çıkmamış, müsamaha göstermemiş olsaydı, kanaatimizce, her halde bugün bir ‘Gregoryan Ermeni Kilisesi’ olmayacaktı ve belki de bir ‘Ermeni Meselesi’ gündeme gelmeyecekti’.*”

Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Öğretim Üyesi Yard.Doç.Dr.Mehmet İnbaşı'nın “*XVI. Yüzyıl'da Kayseri ve Civarında Ermeniler*” adlı bildirisini (s.47-62)'nde Kayseri ve civar yerleşim merkezlerindeki Ermenilerin durumunu, tapu-tahrir defterlerine dayanarak, yerleşim birimlerine göre nüfus ve hane sayılarını vermektedir. Yıllara göre Türk, Ermeni ve Rumların nüfus yüzdelerini gösteren tablolarla ayrıntılı bilgi vermektedir. Bildiri, şu cümlelerle devam etmektedir:

“*1828-1829 Osmanlı-Rus Harbi sırasında Rusya'dan pekçok Ermeni Osmanlı topraklarına göç etmiştir. Asırlarca Türk toplumu ile dostça ilişkiler kuran Ermeniler, XX. yüzyılın başında dış güçlerin tesiri ile düşmanca bir tavır takınmışlardır. Umarız bu tür sempozyumlar (bilgi şölenleri), düşmanlıkları dostluklara dönüştürür.*”

Nahçıvan Devlet Üniversitesinden Doç.Dr.Şükür Memmedov'un “*Türkiye ve İran'dan Ermeniler'in Güç Ettirilmeleri Politikası*” adlı bildirisini (s.63-68)'nde Ermenilerin İran'dan göç ettirilmelerine ilişkin bilgiler verilmektedir.

Cassino Üniversitesi'nden Prof.Dr.Stefano Trinchese'nin “*Decadenza Ottomana e Questione Armena*” adlı (italyanca) bildirisini (s.69-84) yer almaktadır.

Atatürk Araştırma Merkezi Haberleşme Üyesi Dr.Erdal İlter'in “*Taşnak Partisi'nin Ermeni İsyanları'ndaki Rolü (1892-1914)*” adlı

bildirisi(s.85-106)'nde Taşnak Partisi'nin kuruluşu ve amaçları, uyguladığı terör, partinin Makedonya komiteleri ve genç Türklerle ilişkileri, 1908-1914 yılları arasındaki siyasî faaliyetleri; partinin 8. genel kongresi üzerine ileri sürülen iddialar ve düşünceler ile bu iddiaların analizi, sentezi ve sonuçları bulunmaktadır. 1982 yılında Taşnakların, Osmanlı Devleti ile yapacakları propagandada mücadele metodları ve amaçlarının son maddesi "*böylece, büyük devletlerin müdahalesini sağlamak, Müslümanların kovulacakları ve öldürülecekleri 6 Anadolu vilâyetinde sosyalist bir Ermeni Cumhuriyeti gerçekleştirmek*" şeklinde ifade edilmektedir. Dr. Erdal İter, bildirisinin sonuç bölümünü, Ermenilerle ilgili çalışmalarda ve doğruyu bulmada, Osmanlı belgelerinin yayınlanarak araştırmacıların hizmetine sunulmasında fayda görüleceğini vurgulamaktadır.

Abant İzzet Baysal Üniversitesi (Rektörü) Eğitim Fakültesi Öğretim Üyesi Prof.Dr.Yaşar Akbıyık'ın "*Haçın ve Zeytun Ermeni Meselesinin Çözümü*" adlı bildirisi(s.107-121)'nde Haçın ve Zeytun Ermenileri anlatılmaktadır. Haçın (Saimbeyli) ve Zeytun, (Süleymanlı) Türkleri topraklarından atma düşüncesi ve hareketlerinin başladığı iki merkez adıdır. Bu merkezlerdeki Ermenilerin Türklerle ilişkileri ve isyanları anlatılmaktadır.

Nahçıvan Devlet Üniversitesi Tarih Bölümü'nden Cafer Gulı Mirzayev'in "*Naxçıvan Kandlarında Andranikin Toratdiyi Vahşilikler Va Ona Qarşı Mübarizanin Taşkili*" adlı bildirisi (s.123-130)'nde Andranik Ozanyan'ın Nahçıvan'daki vahşetleri anlatılmaktadır.

Nahçıvan Devlet Üniversitesi Genel Tarih Bölümü Öğretim Görevlisi Doç.Dr.Ali Yusufov'un "*Naxçıvan şehrinde Ermeni Zulmü*" adlı bildirisi (s.131-135)'nde Andranik Ozanyan'ın 1918'de verdiği emrin tam metni verilerek Nahçıvan'da Ermenilerin zulmü anlatılmaktadır.

Nahçıvan Devlet Üniversitesi Tarih Bölümü'nden Doç.Dr.İsmail Hacıyev'in "*Moskva Ve Qais Antlaşmalarında Naxçıvan*" adlı bildirisi (s.137-143)'nde Moskova ve Kars Antlaşmaları neticesinde Nahçıvan'ın durumuna yer verilmiştir.

Dr.Hüsamettin Yıldırım'ın "*Türk-Ermeni İlişkilerinde Ermenilerden İtirafılar*" adlı bildirisi (s.145-155)'nde B.A.Boryan, S.M.Akopyan ve Y.G.Sargysyan adlı yazarların kitaplarından ve onları destekleyen Rus

arşiv belgelerinden faydalanılarak Türk-Ermeni ilişkilerine değinilmiştir.

Nahçıvan Devlet Üniversitesi Rektörü Prof.Dr.İsa Habıbbeyli'nin "*Azerbaycan Kaynaklarında Ermenilerin Yaptıkları Katliamlar*" başlıklı bildirisini (s.158-161)'nde İğdır Soykırımı Anıtının önemi üzerinde durarak Ermenilerin yaptıkları katliamlara değinmektedir. Bildirisini, "*haksız Ermeni olaylarına ait eserleri Avrupa dillerine çevirip, bu kadersiz çirkin çalışmalarını dünyaya tanıtmak ta bizim millî görevlerimiz sırasında özel yeri vardır*" diyerek bizim ilgililere mesaj vermektedir.

Atatürk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Tarih Bölümü Öğretim Üyesi Prof.Dr.Enver Konukçu'nun "*Sürmeli'de Eçmiyadzin Kutsal Kilisesi ve Aras Yakınlarındaki Hak Mehmet Köyü Olayı*" adlı bildiri(s.163-168)'nde Sürmeli Çukuru (Sa'd Çukuru) ve bölgenin coğrafi yapısı üzerinde durularak Hak Mehmed olayına nasıl gelindiği ve katliamda hayatını kaybedenlerin isimlerine yer verilmiştir.

Yüzüncü Yıl Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölümü Öğretim Üyesi Prof.Dr.Abdüsselam Uluçam'ın "*Doğu Anadolu Mimarisinde Türk-Ermeni Kültür İlişkileri*" adlı bildirisini(s.169-177)'nde Doğu Anadolu'da görülen mimarî anıtların Hristiyan ve İslâm inançlarına sahip insanlar tarafından şekillendirildiği; Ermeni ve Selçuklu kimliği altında tanınan bu yapılardan Hristiyan inancına ait olanlar Saka, Avar, Bağratlı gibi Hristiyan Türklerle Gürcü ve Ermeniler; İslâmî eserler ise Abbasi, Artuklu, Selçuklu, Mengüceklî, Akkoyunlu, Karakoyunlu ve Osmanlılar tarafından gerçekleştirildiği; IV. yüzyıldan XX. yüzyıl başlarına kadar her dönemde kültürler arasında etkilenmeler görüldüğü; ancak siyasî üstünlük Selçuklu ve Osmanlı'da olduğundan, etkilenmeler daha çok bu doğrultuda gerçekleştirildiği üzerinde durulmuştur.

İstanbul Üniversitesi Tarih Bölümü'nden Prof.Dr.Mehmet Saray'ın "*Türk-Ermeni İlişkilerinde Unutulmaması Gereken Noktalar*" adlı bildirisini(s.180-182)'nde dünden bugüne Ermeni-Türk ilişkilerinden söz ederek 1989 yılında Türk Tarih Kurumu tarafından Ankara'da düzenlenen toplantıyla ilgili bilgiler vermektedir. Bu toplantı neticesinde, Ermenilerin Türkiye aleyhindeki kampanyaların ilim aleminde uzun süre durduğu vurgulanmaktadır.

Atatürk Araştırma Merkezi üyesi Dr.Yaşar Kalafat'ın "*İğdir Ermeni Sempozyumu-Toplu Mezar Kazısı-Soykırımı ve Nahçıvan Gezisi*" adlı bildirisini (s.183-192)'nde İğdir'da yapılan söz konusu faaliyetler hakkında bilgiler vererek, genel bir değerlendirme yapmaktadır. Sözlerinin sonunda, gelecekte iyi komşuluk ilişkilerinin tesisi özlemini duyduğumuz Atatürk'ün "**Yurtta Barış Cihanda Barış**" sözüne uygun olarak söz konusu anıtın dikildiğini belirtmektedir.

Atatürk Araştırma Merkezi Uzmanı Berna Türkdoğan'ın "*21. Yüzyıla Girerken Tarihe Dostça Bakış: Türk-Ermeni İlişkileri Uluslar Arası Sempozyumu, 'İğdir Soykırım Anıtı' ve Müzesinin Açılış Töreni*" adlı yazısı(s.193-199)'nda bilgi şöleni hakkında Anadolu Ajansı Erzurum Bölge Müdürlüğü'nden Esat Bindesen'in katkılarıyla hazırlanmış haber metni olduğu belirtilmiştir.

Gazeteci Ali Eşref Uzundere'nin "*Hak Mehmet Köyü Toplu Kuyu Mezar Kazısı*" adlı yazısı(s.201-211)'nda Prof.Dr.Enver Konukçu'nun sözlerine, İğdir Valisinin anıt açılış konuşmasına, Devlet Bakanı Prof.Dr.Ramazan Mirzaoğlu'nun sözleri ile bilgi şöleni hakkında bilgiler verilmektedir.

Kitabın son kısmında, bilgi şöleni sonuç bildirisini(s.213-215); bildirinin İngilizce metni (s.216-217); Atatürk Üniversitesi Arkeoloji Bölümü'nden Prof.Dr.Cevat Başaran, Dr.Ali Yalçın Tavukçu ve Arş.Gör.Ertan Küçükkefe'nin hazırladıkları "*İğdir-Hakmehmet Köyü Toplu Mezar Kazısı Raporu*"(s.219-223); 14 resimden oluşan bilgi şöleni ve tören resimleri(s.227-233); 20 resimden oluşan anıt resimleri(s.237-247); 71 resimden oluşan kazı resimleri (s.251-286); 11 resimden oluşan Nahçıvan gezi resimleri(s.289-294); Sayın Süleyman Demirel'in İğdir'da çekilen resimleri (s.297-304) ve son olarak İğdir'da yapılan bu faaliyetin basında yer alan haber küpürleri(s.307-315) yer almaktadır.

21. Yüzyıla Girerken Tarihe Dostça Bakış: Türk-Ermeni İlişkileri Uluslar Arası Sempozyumu Sonuç Bildirisi:

1) 5 Ekim 1999 tarihinde açılışı yapılan, günümüz Türkiye'si'nin ilk ve en büyük Soykırım Anıt ve Müzesi'nde sergilenen malzemeler, 5-6 Ekim 1999 tarihlerinde Hakmehmet Köyü'nde yapılan toplu mezar kazısında ortaya çıkan bulgular ve sempozyuma sunulan bildiriler,

Ermenilerin iddiasının aksine Türklerin bir soykırıma tâbi tutulduğunu ispatlamaktadır.

2) İğdir Soykırım Anıt ve Müzesi'nin, Türk-Ermeni ilişkileri konusunda araştırma yapılabilecek bir merkez hâline getirilmesi ve buranın Doğu Anadolu Bölgesi'ndeki Üniversitelerden birine bağlanması uygun olacağı ve yanına yapılması Valilikçe plânlanan "Kültür Merkezi"nin süratle bitirilmesinin, ayrıca Hakmehmet Köyü toplu mezar alanının bir şehitlik hâline getirilmesi gerektiği kanaatine varılmıştır.

3) Yerli ve yabancı bilim adamlarınca sempozyuma sunulan bildirimlerde, Orta Çağdan günümüze kadar olan Türk-Ermeni ilişkileri bilimsel kaynaklara dayanılarak değerlendirilmiş ve tarihî gerçekler ortaya çıkarılarak insanlığı aydınlatma hedefi güdülmüştür.

4) 21.yüzyıla girerken Kafkasya Bölgesi'nde etkin ve kalıcı bir barışın, huzur ve güven ortamının tesis edilmesi gerekmektedir. Bu maksada hizmet edilmesi için Ermenistan, haksız bir şekilde işgal ettiği Azerbaycan topraklarından çekilmeli, sorunlarını barışçı yollarla çözmeli, bundan sonrada komşularına yönelik asılsız iddialardan ve toprak taleplerinden vazgeçmelidir.

5) Bütün bu faaliyetlerin sonuçları kitaplar, albümler, Cd-Rom'lar, filmler hâlinde dünya kamuoyunun bilgisine sunulmalıdır.

Saim KESKİN

Atatürk Kültür Merkezi Uzmanı

Atatürk supreme Council for Culture, Language. and History,
ATATÜRK CULTURE CENTER

ERDEM

Volume 14

Number 40

ANKARA, 2002

ERDEM MAGAZINE

ISSUE: 40

January 2002

VOLUME: 14

ESSAYS

- L.Hilal AKGÜL: Mr. Yahya Kemal and His Point of View to History 1
- Recep ALBAYRAK HACALOĞLU: Borça Topographies 27
- Durmuş BUNARCIOĞLU: A Bibliographic Identification Essay on
Congress and Symposium were Arranged Between 1985 and 1999
by Atatürk Culture Center 69
- Ali ŞAKİR ERGİN: Mr. Mehmed Said Fenni 145
- Esin KAHYA: Some Samples of the Scientific Activites in the
First Half of the Ninety Century 167
- Eve R. MEYER: The Image of the Turks in European Performing Arts 173
- Eve R. MEYER-Çev: Vehbi GÜNAY: Avrupa Sahne Sanatlarında
Türk İmajı 183
- Metin KAYAHAN-ÖZGÜL: Mr. Yusuf Kâmil Paşa's Tercüme-i Telemak 193
- Kazım SARIKAVAK: The Places on Idea History of Toledo,
Bologna and Padua Schools 243
- Ersoy TAŞDEMİRCİ: The Contemporary Pedagogy Currents on the
System Training up Teacher at Turkey in the Twentieth Century 269
- Arslan TERZİOĞLU: Historian of Istanbul Medical Faculty 305
- Ömer TURAN: The Education of Religion in Balkan Country 337
- Kâmil UĞURLU: Şah-ı Zinde that Most Elegant Nekropol in the World 351

BOOK PRESENTATION WRITINGS

- Saim KESKİN: Muhittin Eliaçık's Doctorate Thesis that Named
"Aşık Ahmed's Cami-ül Ahbâr" 361
- Saim KESKİN: International Symposium Announcement
About Armenian Connections 391